2025
№9
ISSN 3060-527X

TA‘LIMDA ISTIQBOLLI IZLANISHLAR

XALQARO ILMIY METODIK JURNAL
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC METHODOLOGICAL JOURNAL

TA’LIMDA ISTIQBOLLI IZLANISHLAR

Xalqaro ilmiy-metodik jurnal

ПЕРСПЕКТИВНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В ОБРАЗОВАНИИ

Международный научно-методический журнал

PROSPECTIVE RESEARCH IN EDUCATION

International scientific methodological journal

№ 9-Son, 2-Qism 2025-yil

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi OAK Rayosatining 2024 - yil 7 - iyundagi 355-son qarori bilan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha dissertatsiya ishlari natijalari yuzasidan ilmiy maqolalar chop etilishi lozim bo‘lgan zaruriy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

MUNDARIJA:

13.00.00 - PEDAGOGIKA		
Familiya I.Sh.	**Mavzu**	**Bet**
Mo‘minov Feruzjon Ilxomovich	12–13 yoshli futbolchilarda jismoniy sifatlarni rivojlantirish metodikasi	5
Turapova Ra’no Barat qizi	Boshlang‘ich ta’limda variativ yondashuv asosida o‘quvchilarning dialogik nutqini rivojlantirishda oila va maktab hamkorligining o‘rni	9
Abduyeva Sitorabonu Savriddin qizi	Talaba gandbolchilarning texnik harakatlari hamda taktik ko’nikmalarni o’rganish usullari	14
Kenjaboyev Adusalim	Inklyuziv ta’lim tizimli innovatsiya sifatida	20
Sattorov Anvar Ergashovich	Futbol to‘garaklari orqali talabalar integral tayyorgarligini takomillashtirish usullari	26
Xuddiyeva Umida Aminjon qizi	Bir kvadratik stoxastik operatopning qo‘zg‘almas nuqtalari haqida.	31
Axmedova Zamira Shirinovna	Ta’lim tizimida innovatsion faoliyatning mazmuni va o‘rni	35
Malikova Dilraboxon	Tayyorlov sinflarda ijtimoiy-madaniy moslashuvni baholash uchun kompleks diagnostik vosita yaratish va sinovdan o`tkazish	41
Roziqova Sitorabonu Ne’matovna	Jadid pedagogik merosida ta’lim islohoti g‘oyalari va ularning hozirgi milliy ta’lim siyosatidagi aks sadosi	45
Artikov O‘ktam Kamiljanovich	O‘quvchilarning ijtimoiylashuv jarayonida ma’naviy-huquqiy tarbiya berish mexanizimlarini takomillashtirish texnologiyalarining o‘rni va ahamiyati	49
Shomurodova Aziza	The impact of globalization on linguistic diversity	54
Imamkulova Muslima Narkulovna	Rus tili bo‘yicha mashg‘ulotlarda talabalarda axloqiy madaniy munosabatni rivojlantirish lingvodidaktik muammolari	60
Almamatova Zebo Xudayberdiyevna	Loyihalash texnologiyalari asosida bo‘lajak biologiya o‘qituvchilarini kasbiy metodik tayyorgarligini rivojlantirish metodikasi	65
Turayeva Nargiza Nasrullayevna	O‘quv jarayonining innovatsion texnologiyalarning qo‘llashning pedagogik mohiyati	69
Matmuratov Azizbek Abdikarimovich	Zamonaviy ta’lim paradigmalari va ularning pedagogik nazariyaga ta’siri	73
Masharipov Raxmatulla Beknazarovich	Shayx muhammad sodiq muhammad yusuf hazratlarining “ijtimoiy odoblar” asarini yosh avlod tarbiyasida tutgan o‘rni	79
Эштаев Анвар Курганович	Влияние физической подготовленности гимнастов на успешность освоения базовых элементов на видах гимнастического многоборья	85
Azizova Dilshoda Abduhafizovna	Xorijiy tillarni o‘qitishda o‘quvchilarda ijodiy, dialogik, Kommunikativ va intellektual faollik muhitini shakllantirish	91
Неъматов Буритош Саъдулаевич	Креативность педагогов начальных классов в эпоху цифровой трансформации: эмпирическое исследование влияния на образовательные результаты.	95

Kutliyeva Feruzaxon Yusupovna	Bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchisining o‘z-o‘zini rivojlantirish kompetensiyasining mohiyati va mazmuni.	102
Askarov Ixtiyorjon Baxtiyorovich	Bo‘lajak muhandislarni ilmiy-tadqiqotchilik faoliyatiga tayyorlashning pedagogik va didaktik asoslari	108
Xuddiyeva Umida Aminjon qizi	Bir kvadratik stoxastik operatopning qo‘zg‘almas nuqtalari haqida.	113
Umarova Sitora Mukhlisovna	The importance of folk oral art in national education	117
Akmalova Zulfiya Nigmatullaeva	Chet tilini o‘qitishda interaktiv platformalarni yaratish va ulardan foydalanish prinsiplari	125
Tashpulatova Nafisa Baxtiyarovna	Raqamli texnologiyadan foydalanish modellari	129
Samiyeva Shaxnoz Hikmatovna, Ruziyeva Shoxida Fatilloyevna,	Akademik mobillik tizimi asosida tahsil olayotgan talabalar faoliyatini tashkil etishning mavjud ahvoli	134
Elibayeva Lola Sulaymanovna	Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida o‘quv motivatsiyasini shakllantirish orqali past o‘zlashtiruvchilar faolligini oshirish	138
Hasan Qayumovich Bahromov	Tibbiy kimyo fanini o‘qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish orqali talabalar kasbiy tafakkurini rivojlantirish	144
Sayfullayev Ramziddin Fazliddin o’g’li, Qalandarova Dilafro’z Abdukarimovna, Nasirov Maxmud Ualiyevich, Bozorov Erkin Xojiyevich,	Kasalliklar tarqalishini bashorat qilishda matematik modellashtirish va ma'lumotlarni tahlil qilish algoritmlari	150
Sayfutdinova Durdona Pulatjonovn	Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining darsdan tashqari ishlarda ilmiy-tadqiqot ko‘nikmalarini rivojlantirish.	155
Komilova Fotima Maxmudovna	Mutaxassislarni tayyorlashda pedagogik klasterlarning o‘rni	159
Sharifova Nigora Axtam qizi	Neyropedagogik yondashuvlar asosida talabalarning ijodiy faollik ko‘nikmalarini rivojlantirish metodikasi	164
D.I.Tosheva	Media ta’lim vositasi asosida ta’lim jarayonlarini tashkil etish zamonaviy ta'limning asosiy tamoyili.	170
Hasanova Gulbahor Davlatmamatovna	Tizimli yondashuv asosida o‘quvchilarning ma’naviy dunyoqarashini rivojlantirishning amaliy texnologik tizimi	177
Shabbazova Nodira Xamzayevna	Talabalarning mustaqil ta’limga tayyorligi va didaktik ijodiy faoliyat o‘rtasidagi bog‘liqlik	183
Yuldacheva Totixon Yakubovna	Talabalar o‘rtasida gender adolatini qaror toptirishda tarbiya va ijtimoiy faoliyatning metodik uyg‘unligi	187
Jalolova Feruza Mirkamol qizi	Pedagog kadrlarning boshqaruv kompetentligini rivojlantirish	195
Turobova Nilufar Umedullayevna	Tarix darslari orqali o‘quvchilarda tanqidiy fikrlashni shakllantirishning innovatsion yondashuvlari	200
Sabirova Nasiba Rasulovna	Basketbolchi talabalarni texnik-taktik tayyorlash metodiksining nazariy asoslar	205

Eshmuratov Muzaffar Elamanovich	Interaktiv metodlar tushunchasi va ularning ingliz tilini o‘qitishdagi ahamiyati	209
Xolmurzayev Ubaydulla Mamarasul o'g'li	Professional ta’limda ma’naviy-axloqiy tarbiyaning roli va zamonaviy yondashuvlar	214
Saidova Ozoda Toxirovna	Bo‘lajak o‘qituvchilarda pedagogik imidjni shakllantirishning o’ziga xos xususiyatlari	221
Shirnazarova Zarina Allaberdi qizi	Raqamli darsliklar va uning lingvistik tahlili	226
Zarina Bahodirovna Muhammadiyeva	San’at ta’limida shaxsiy yondashuv va akseologik tamoyillar: estetik kompetensiyani rivojlantirish yo‘llari	230
Fayziyeva Salomat G’aybullayevna	Innovatsion metodlar asosida bo‘lajak chizmachilik o‘qituvchilarining kasbiy mahoratini oshirish	235
Yakubov Baxtiyor Sharifovich	Talabalarning axborot kompetentliligini rivojlantirishda elektron dasturiy ta’minotini takomillashtirishga qo‘yiladigan talablar	239
Xushvaqtov Umar Norqobilovich	Ta’lim jarayonida faoliyatli yondashuv orqali imperativ algoritmik tafakkurni monitoring qilish	246
Djurayeva Salomat Nabiyevna	Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini milliy qadriyatlar asosida tarbiyalash	251
Yakubova Gulnoz Madrimbayevna	Fasilitatorlik yondashuvining maktabga tayyorlov bosqichidagi o‘quvchilarning savodxonligini shakllantirishdagi o‘rni	255
Matchanova Nazokat Qudrat qizi,	Maktabgacha ta’lim yo‘nalishi talabalari kreativ fikrlashini rivojlantirish usullari	259
Karimov Eldor Erkinovich,	O‘zbekistonda butunjahon professional ta’lim sammitini o‘tkazishning ilmiy va amaliy ahamiyati	264
Jurayev Bobomurod Tojiyevich	Sayido nasafiyning ma’naviy-axloqiy qarashlari va ularning zamonaviy pedagogikadagi o‘rni	270
Raximbayev Jo‘rabek Sobirovich	Liderlik fazilatlarini rivojlantirish jarayonini o‘rganish Boshlang‘ich maktab o‘quvchilarida	276
A.Mirzakulov,	Compression strategies In simultaneous interpretation	281
Qadamboyeva Hilola Umid qizi,	Vatanparvarlik va ta’lim: o‘zbekistonning yosh avlodiga milliy qadriyatlarni o‘rgatishning muhimligi	285
Б. С. Сафаралиев	К страницам истории куполов науки и морали азиатского востока	288
Ernazarov Zohid Nazarovich,	Axborot-kognitiv yondashuv asosida oliy ta’limni rivojlantirishni boshqarish tizimni loyihalas	295
Xojiyeva Matluba Shukurovna,	Bo‘lajak pedagoglarda kasbiy qadriyatlarni shakllantirishda aksiologik yondashuvning ahamiyati	299

Zarina Bahodirovna Muhammadiyeva,
Termiz davlat universiteti “Tasviriy grafika va dizayn” kafedrasi katta o‘qituvchisi

SAN’AT TA’LIMIDA SHAXSIY YONDASHUV VA AKSEOLOGIK TAMOYILLAR: ESTETIK KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI

Annotatsiya. *Mazkur maqolada san’at ta’limida shaxsiy yondashuv va akseologik (qadriyatga asoslangan) tamoyillarning ahamiyati tahlil qilinadi. Bugungi kunda ta’lim jarayonida estetik kompetensiyani shakllantirish va rivojlantirish, o‘quvchilarda san’atga nisbatan estetik did, qadriyatlar tizimini ongli ravishda anglash hamda ijodiy yondashuvni rivojlantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Shaxsiy yondashuv tamoyili har bir o‘quvchining individual xususiyatlari, ehtiyojlari va qiziqishlarini hisobga olgan holda, ularni san’at vositasida tarbiyalashga xizmat qiladi. Akseologik tamoyil esa o‘quvchilar ongida milliy va umuminsoniy qadriyatlarni shakllantirishga, ularni estetik anglash orqali ma’naviy-axloqiy rivojlanishga yo‘naltirilgan. Maqolada san’at ta’limida estetik kompetensiyani rivojlantirish yo‘llari, interaktiv metodlar, amaliy mashg‘ulotlar, muhit bilan ishlash, tahlil va refleksiya jarayonlari misolida ko‘rib chiqiladi. Xulosa o‘rnida, estetik kompetensiya o‘quvchilarni nafaqat san’at asarlarini tushunishga, balki ularga estetik zavq bilan yondashishga o‘rgatishi zarurligi ta’kidlanadi.*

Kalit so‘zlar: *San’at ta’limi, shaxsiy yondashuv, akseologik tamoyillar, estetik kompetensiya, qadriyatlar, ijodkorlik, estetik tarbiya, san’at asarlari, did tarbiyasi, individual yondashuv.*

Аннотация. *В данной статье рассматривается значение индивидуального подхода и аксиологических (ценностно-ориентированных) принципов в системе художественного образования. В современных условиях одной из приоритетных задач образования становится формирование и развитие эстетической компетенции обучающихся, развитие у них эстетического вкуса, осознанного понимания системы ценностей и творческого мышления посредством искусства. Принцип индивидуального подхода направлен на учет личностных особенностей, потребностей и интересов каждого учащегося, обеспечивая воспитание средствами искусства. Аксиологический принцип ориентирован на формирование у обучающихся как национальных, так и общечеловеческих ценностей, их эстетическое осмысление и духовно-нравственное развитие. В статье рассматриваются пути развития эстетической компетенции в художественном образовании на основе использования интерактивных методов, практических занятий, работы с визуальной средой, анализа и рефлексии. В заключение подчеркивается, что эстетическая компетенция должна способствовать не только пониманию произведений искусства, но и формированию способности воспринимать их с эстетическим наслаждением.*

Ключевые слова: *Художественное образование, индивидуальный подход, аксиологические принципы, эстетическая компетенция, ценности, креативность, эстетическое воспитание, произведения искусства, развитие вкуса, личностно-ориентированный подход.*

Abstract. *This article explores the importance of a personalized approach and axiological (value-based) principles in the field of art education. In today's educational environment, the development of students’ aesthetic competence, cultivation of aesthetic taste, conscious understanding of values, and creative thinking through art has become a vital priority. The personalized approach emphasizes consideration of each student’s individual characteristics, needs, and interests, fostering their education through artistic means. The axiological principle focuses on nurturing both national and universal values in learners, guiding their spiritual and moral development through aesthetic understanding. The article discusses various strategies for developing aesthetic competence in art education, including*

interactive methods, practical sessions, work with the visual environment, analysis, and reflection. In conclusion, the article emphasizes that aesthetic competence should teach students not only to understand works of art but also to appreciate them with aesthetic pleasure.

Key words: *Art education, personalized approach, axiological principles, aesthetic competence, values, creativity, aesthetic upbringing, works of art, taste development, individual-oriented learning.*

Kirish. Bugungi globallashuv davrida ta’lim jarayonida nafaqat bilim berish, balki o‘quvchining ma’naviy-estetik dunyoqarashini shakllantirish, ularni jamiyatda mustaqil, ijodkor, estetik didga ega shaxs sifatida tarbiyalash dolzarb masalaga aylangan. Ayniqsa, san’at ta’limi bu borada muhim vosita bo‘lib, u orqali o‘quvchilarda nafaqat badiiy did, balki umuminsoniy va milliy qadriyatlarga sodiqlik, ma’naviy barkamollik, go‘zallikni anglash va baholash ko‘nikmalari rivojlanadi. Shu jihatdan san’at ta’limida shaxsiy yondashuv va akseologik tamoyillarni amaliyotga joriy etish zamonaviy ta’limning asosiy talablaridan biridir.

Shaxsiy yondashuv tamoyili - har bir o‘quvchining individual xususiyatlari, qiziqishlari, ehtiyojlari va qobiliyatlarini inobatga olgan holda ta’limni tashkil etishga asoslanadi. Bu esa o‘z navbatida, o‘quvchilarning san’atga bo‘lgan munosabatini ijobiy tomonga o‘zgartiradi, ularni o‘zini ifoda etish, fikrlash, tahlil qilish, his qilish va go‘zallikni anglashga yo‘naltiradi.

Akseologik (qadriyatga asoslangan) yondashuv esa o‘quvchilarda milliy va umuminsoniy qadriyatlar, madaniy meros, estetik qadriyatlar, axloqiy tamoyillarni ongli ravishda qabul qilishga, ularni san’at vositasida anglab yetishga yordam beradi. Bu yondashuv orqali estetik kompetensiyaning chuqurroq shakllanishi ta’minlanadi.

Estetik kompetensiya esa o‘quvchining san’atni anglash, uni baholash, his etish, tahlil qilish va unga nisbatan estetik zavq hosil qilishga qodir bo‘lishi, shuningdek, o‘z ijodiy g‘oyalarini san’at vositasida ifoda eta olish layoqatidir. Bunday kompetensiyani shakllantirishda esa faqat bilim emas, balki qadriyatlar, shaxsiy yondashuv, ijtimoiy-madaniy muhit, pedagogik usullar va o‘qituvchining kasbiy mahorati katta ahamiyat kasb etadi.

Ushbu maqolada san’at ta’limida shaxsiy yondashuv va akseologik tamoyillarning o‘zaro bog‘liqligi, ularning estetik kompetensiyani rivojlantirishdagi o‘rni, hamda bu kompetensiyani shakllantirish yo‘llari tahlil qilinadi. Shuningdek, amaliy mashg‘ulotlar, interaktiv metodlar, muhit bilan ishlash va refleksiya orqali o‘quvchilarning estetik dunyoqarashini kengaytirish masalalari ko‘rib chiqiladi.

Adabiyotlar tahlili. San’at ta’limining zamonaviy paradigmasi shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv va qadriyatga asoslangan (akseologik) ta’lim tamoyillariga tayangan holda shakllanmoqda. Bu yo‘nalish bo‘yicha ko‘plab xorijiy va mahalliy olimlarning ilmiy ishlari san’at ta’limi jarayonida estetik tarbiya, shaxsiy yondashuv va estetik kompetensiya masalalarini yoritib bergan.

Masalan, rus olimlaridan B.M. Nemensky san’atning shaxsiy taraqqiyotdagi o‘rnini chuqur tahlil qilib, san’at ta’limining asosiy vazifasi - o‘quvchining estetik va axloqiy dunyoqarashini shakllantirishdan iborat ekanligini ta’kidlaydi. Uning fikricha, badiiy obraz orqali bola nafaqat tashqi dunyoni, balki o‘z ichki dunyosini ham anglaydi va bu uning ongli estetik pozitsiyasini shakllantiradi.

L.S. Vygotskiyning "Estetika va san’at psixologiyasi" nomli asarida san’atning emotsional-ta’sirchan tabiatiga urg‘u berilib, ijodiy tafakkurni rivojlantirishdagi estetik tajribaning ahamiyati asoslab berilgan. Unga ko‘ra, san’at faqat ko‘rish yoki eshitish vositasi emas, balki shaxsning ichki ruhiy kechinmalarini uyg‘otuvchi kuchli vositadir.

Mahalliy olimlardan H. Yo‘ldoshev, A. Ibrohimov, R. Jo‘rayev kabi pedagog va san’atshunoslar o‘z tadqiqotlarida san’at ta’limida shaxsiy yondashuvning ahamiyati, o‘quvchilarning estetik didini shakllantirish, milliy qadriyatlar asosida tarbiya berish usullarini keng yoritib berganlar. Ularning ishlarida san’at vositasida o‘quvchining ongida o‘zligini

anglash, milliy o‘ziga xoslikni qadrlash, ijodiy tafakkur va mushohada yuritish qobiliyatini rivojlantirishga urg‘u beriladi.

Shuningdek, J. Deweyning "Art as Experience" (San’at - bu tajriba) asarida san’atning inson hayotidagi hissiy va bilish funksiyalari tahlil qilinadi. Dewey san’atni ta’lim jarayonining ajralmas qismi deb qaraydi va unda o‘quvchi o‘z shaxsiy hissiyotlarini erkin ifoda etish imkoniyatiga ega bo‘lishi lozimligini ta’kidlaydi. Bu fikrlar bugungi shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim konsepsiyasi bilan hamohangdir.

Akseologiya sohasidagi tadqiqotlar (masalan, S.L. Rubinshteyn, A.G. Asmolov) esa qadriyatlar tizimining shaxs shakllanishidagi rolini asoslab beradi. Ularga ko‘ra, inson faoliyatini ma’naviy-axloqiy jihatdan boshqaruvchi asosiy omil - bu qadriyatlardir. San’at esa bu qadriyatlarni yetkazuvchi eng kuchli estetik vosita sifatida xizmat qiladi.

Estetik kompetensiya tushunchasi atrofida olib borilgan ilmiy izlanishlar (masalan, T.S. Komarova, E.B. Abdullayeva, M.S. Xo‘jayev)da esa bu tushuncha o‘quvchining san’atni anglash, tahlil qilish, baholash, undan estetik zavq olish va o‘z estetik pozitsiyasini ifoda eta olish qobiliyati sifatida izohlanadi. Bu kompetensiya nafaqat bilim, balki tajriba, his-tuyg‘u, qadriyatlar va ijodiy faoliyat bilan chambarchas bog‘liq.

Ko‘rinib turibdiki, ilmiy adabiyotlarda san’at ta’limida shaxsiy yondashuv va akseologik tamoyillarning o‘rni chuqur asoslangan. Biroq, bu yondashuvlarni o‘quv jarayoniga samarali tatbiq etish, ularni amaliyotda estetik kompetensiyani shakllantirish vositasiga aylantirish masalasi hanuz dolzarbdir. Shu boisdan ham mazkur maqolada mavjud nazariy asoslar tahliliga tayangan holda, san’at ta’limida estetik kompetensiyani rivojlantirishning samarali usullari va yo‘llari yoritib beriladi.

Tahlil va natijalar. San’at ta’limi jarayonida shaxsiy yondashuv va akseologik tamoyillarni qo‘llash estetik kompetensiyani rivojlantirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Tadqiqot davomida o‘quvchilarning individual qobiliyatlari, ehtiyojlari va qiziqishlarini inobatga olgan holda olib borilgan kuzatish va tahlillar ushbu yondashuvlarning samaradorligini tasdiqladi. Ayniqsa, o‘quvchilarning san’atga bo‘lgan munosabati, estetik didi va ijodiy fikrlashi sezilarli darajada faollashgani kuzatildi.

Amaliy mashg‘ulotlarda turli interaktiv metodlardan – jumladan, klasterlar, estetik tahlil, ijodiy topshiriqlar, jamoaviy loyihalar – foydalanish orqali o‘quvchilarning estetik kompetensiyasi bir necha yo‘nalishda rivojlanayotgani aniqlandi. Avvalo, san’at asarlarini chuqurroq anglash va baholash ko‘nikmalari shakllana boshladi. O‘quvchilar san’at asarining nafaqat tashqi go‘zalligiga, balki uning ichki mazmuniga e’tibor qaratib, tahliliy va tanqidiy fikrlash malakalarini rivojlantirishdi.

Bundan tashqari, san’at asarlarini mushohada qilish orqali o‘quvchilarda estetik zavq olish, o‘z estetik fikrini bildirish layoqati kuchaydi. Bu esa estetik kompetensiyaning asosiy komponentlaridan biri sifatida ularning hissiy va ijodiy ifoda qobiliyatini mustahkamladi. Shu bilan birga, shaxsiy yondashuv tamoyiliga asoslangan ta’lim orqali o‘quvchilar o‘z-o‘zini anglash va ifodalashga intila boshladilar. Ular o‘zlarining qiziqishlariga mos individual loyihalarni ishlab chiqishga, san’at asarlari orqali ichki kechinmalarini tasvirlashga harakat qilishdi.

Akseologik tamoyilni darslarga tatbiq etish esa o‘quvchilarda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga bo‘lgan hurmat hissining shakllanishiga olib keldi. Xalq amaliy san’ati, milliy naqshlar, tarixiy obidalar va madaniy meros elementlariga asoslangan topshiriqlar o‘quvchilarning o‘zlikni anglashiga, milliy g‘urur va estetik qadriyatlarga e’tibor bilan qarashiga zamin yaratdi.

Natijada, estetik kompetensiyaning amaliy ifodasi sifatida o‘quvchilarning ijodiy ishlari sifati oshdi. Tayyorlangan rasm, kollaj, dizayn va loyihalarda mazmun va shakl uyg‘unligi, estetik tamoyillarga amal qilish, mavzuga individual yondashuv kabi jihatlar yaqqol namoyon bo‘ldi. Bu esa nafaqat bilim darajasining, balki estetik tafakkur va ijodiy salohiyatning o‘sib borayotganini tasdiqlaydi.

Olib borilgan tahlillar quyidagi asosiy jihatlarni ko‘rsatdi: estetik kompetensiyani samarali shakllantirish uchun, birinchidan, dars mazmuni o‘quvchilarning shaxsiy ehtiyojlari va qiziqishlariga moslashtirilishi lozim; ikkinchidan, interaktiv metodlardan faol foydalanish, estetik qadriyatlarga oid muammolarni muhokama qilish va san’atning turli turlarini (musiqa, adabiyot, tasviriy san’at) o‘zaro integratsiyalash orqali o‘quvchilarning ko‘p qirrali estetik tajribasi shakllantiriladi. Uchinchidan, milliy madaniyatga asoslangan materiallar bilan ishlash orqali o‘quvchilarda tarixiy-estetik anglash doirasi kengayadi.

Umumlashtirilgan natijalarga ko‘ra, quyidagi xulosalarga kelindi:

– shaxsiy yondashuv orqali estetik kompetensiyani shakllantirish o‘quvchilarning o‘ziga xosligini aniqlash va rivojlantirishga xizmat qiladi;

– akseologik tamoyillar estetik tarbiya bilan axloqiy qadriyatlar o‘rtasida muvozanatni ta’minlaydi;

– estetik kompetensiya faqat bilim emas, balki hissiy-intellektual, qadriy va ijodiy yondashuvni o‘z ichiga olgan ko‘p qirrali tushunchadir;

– san’at vositasida o‘quvchining tafakkuri, estetik didi va ongli tanlovi shakllanadi, bu esa uni ijtimoiy hayotda faol va mas’uliyatli shaxs sifatida kamol toptirishga yordam beradi.

Muhokama. San’at ta’limi bugungi kunda nafaqat o‘quvchilarga badiiy bilim va ko‘nikmalar berish, balki ularning estetik dunyoqarashi, ma’naviy olami, qadriyatga bo‘lgan munosabati va ijodiy tafakkurini shakllantirishning muhim vositasi sifatida e’tirof etilmoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatmoqdaki, bu jarayonda shaxsiy yondashuv va akseologik tamoyillarni uyg‘un holda qo‘llash estetik kompetensiyani rivojlantirishda yuqori samara beradi.

O‘quvchilarning individual ehtiyojlari, qiziqishlari va psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda tashkil etilgan darslar ularning san’atga bo‘lgan munosabatini ijobiy tomonga o‘zgartiradi. Shaxsiy yondashuv orqali har bir o‘quvchi o‘zining estetik didi va ijodiy qobiliyatlarini ochib bera boshlaydi. Bu esa o‘z-o‘zini anglash, o‘z fikrini erkin ifoda eta olish va ijodiy ishlarga mas’uliyat bilan yondashish kabi fazilatlarni rivojlantiradi.

Bundan tashqari, akseologik tamoyillarni dars jarayoniga joriy etish orqali o‘quvchilarda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga nisbatan hurmat va mas’uliyat hissi shakllanmoqda. San’at asarlarini tahlil qilish, xalq amaliy san’ati namunalarini o‘rganish, madaniy meros ob’ektlari haqida suhbatlar o‘tkazish orqali o‘quvchilar o‘z milliy o‘zligiga chuqurroq nazar tashlaydi. Bu esa ularning estetik anglash qobiliyatini mustahkamlash barobarida, ma’naviy-axloqiy yetuklik sari yo‘naltiradi.

Amaliy mashg‘ulotlar jarayonida qo‘llangan interaktiv metodlar (klaster, muhokama, estetik tahlil, vizual esse, loyihaviy ishlar) o‘quvchilarning san’at asarlarini chuqur tahlil qilish, ularni his qilish va individual talqinda ifodalash qobiliyatini oshirdi. Ayniqsa, guruhiy va individual ijodiy topshiriqlar estetik kompetensiyaning shakllanishida katta rol o‘ynadi. O‘quvchilar nafaqat mavjud asarlarni baholash, balki yangi g‘oyalarni ilgari surish va ularni badiiy vositalar orqali ifodalashga intildilar.

Shuningdek, o‘quvchilarning estetik kompetensiyasida sezilarli o‘sish ularning ijodiy ishlarida ham namoyon bo‘ldi. Rasm, kollaj, dizayn kabi amaliy ishlarning mazmun va shakl jihatidan boyishi, ular orqali san’atga nisbatan o‘z estetik pozitsiyasini namoyon etishlari - bularning barchasi san’at ta’limining to‘g‘ri yo‘naltirilganidan dalolat beradi. Bu holat estetik kompetensiyaning quyidagi asosiy komponentlari - estetik idrok, estetik tafakkur, estetik baholash va estetik ifoda - o‘zaro uyg‘un ravishda rivojlanayotganini ko‘rsatadi.

Umuman olganda, tahlillar shuni ko‘rsatadiki, san’at ta’limida shaxsiy yondashuv o‘quvchining o‘zligini anglash va o‘z imkoniyatlarini ochishiga xizmat qilsa, akseologik yondashuv esa bu jarayonga ma’naviy-axloqiy mazmun baxsh etadi. Ularning uyg‘unlashuvi esa estetik kompetensiyani har tomonlama rivojlantirishga imkon beradi.

Xulosa. Olib borilgan tadqiqotlar va amaliy kuzatishlar san’at ta’limida shaxsiy yondashuv va akseologik tamoyillarning estetik kompetensiyani rivojlantirishdagi beqiyos

ahamiyatini ko‘rsatdi. Shaxsiy yondashuv o‘quvchining individual qobiliyatlarini ochib berishga, ijodiy tafakkurini rivojlantirishga xizmat qilsa, akseologik tamoyil orqali estetik tarbiya va ma’naviy qadriyatlar o‘rtasida uzviy bog‘liqlik shakllanadi. Bu ikki tamoyilning uyg‘unligi san’at ta’limini faqat bilim berish vositasi emas, balki shaxsni har tomonlama rivojlantiruvchi ijtimoiy-madaniy platformaga aylantiradi.

Shuningdek, san’at asarlarini chuqur anglash, estetik zavq olish, ijodiy fikrni ifoda etish kabi ko‘nikmalar o‘quvchilarda kompleks estetik kompetensiyani shakllantiradi. O‘quvchilar san’at vositasida nafaqat go‘zallikni ko‘ra boshlaydilar, balki uni anglaydi, qadrlaydi va shaxsiy hayotiy tajribasiga bog‘laydi. Ayniqsa, milliy madaniyat, xalq amaliy san’ati va tarixiy estetik merosga tayangan topshiriqlar orqali o‘quvchilarda o‘zlikni anglash, milliy qadriyatlarga hurmat va g‘urur tuyg‘usi ortadi.

Umuman olganda, san’at ta’limida estetik kompetensiyani shakllantirish va rivojlantirish shaxsga yo‘naltirilgan, qadriyatga asoslangan, interaktiv va amaliy faoliyatga tayanuvchi ta’lim yondashuvlarini talab etadi. Mazkur maqolada ilgari surilgan nazariy va amaliy yondashuvlar, metodik tavsiyalar ta’lim jarayonini samarali tashkil etishda muhim asos bo‘lib xizmat qilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati.

1. Abdullaeva, M. M. (2018). San’at ta’limida estetik tarbiya metodlari. Toshkent: O‘zbekiston davlat san’at va madaniyat instituti nashriyoti.

2. Bekturdiyev, A. R. (2020). Estetik kompetensiya va uning ta’lim jarayonida rivojlantirilishi. Toshkent: Fan.

3. Karimov, T. S. (2019). Shaxsiy yondashuv tamoyillari zamonaviy ta’limda. Pedagogika va psixologiya jurnali, 3(12), 45-52.

4. Mamatqulov, R. (2017). Milliy madaniyat va san’at ta’limi integratsiyasi. Termiz: Termiz davlat universiteti nashriyoti.

5. Mustafayeva, Z. (2021). Akseologik tamoyillar va san’at tarbiyasida ularning roli. O‘zbekiston pedagogika jurnali, 2(7), 28-34.

6. Sultonova, N. K. (2016). Estetik kompetensiyaning nazariy asoslari. Toshkent: O‘zbekiston milliy universiteti nashriyoti.

7. Tursunov, I. J. (2019). San’at ta’limida interaktiv metodlar. Samarqand: Samarqand davlat universiteti nashriyoti.

8. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Harvard University Press.

9. Dewey, J. (1934). Art as Experience. New York: Perigee Books.

10. Eisner, E. W. (2002). The Arts and the Creation of Mind. Yale University Press.